

פניני הפרשה

בראשית

עלון מס'

1057

שנה כ"ב התשפ"א

יו"ל ע"י הקרן לזיכוי הרבים. נייד: 052-7654216

כתובת: רח' הרב רוזובסקי 14/13 אשדוד. דוא"ל: 7654216@gmail.com

טוב או לא טוב?

בכל הבריאה כולה, נאמר בסוף כל מעשה "וירא אלוקים כי טוב", להורות כי גם דברים שבני אדם אינם רואים את טובתם ומעלתם כמו יתושים וזבובים, יש בהם מעלה גדולה. אולם למרבה הפלא, דוקא על האדם שהוא נזר הבריאה לא נאמר זאת. שואל הגאון רבי יוסף אלבו זצ"ל בספרו העיקרים (מאמר שלישי פרק ב') למה יגרע האדם ולא ייחשב לפחות כמו אחד מהיצורים שנאמר בהם "כי טוב", הרי הוא נברא בצלם אלוקים ומעלתו גדולה מכולם?

מבאר בעל העיקרים כי כל שאר יצורי העולם ממלאים את ייעודם כבר בבריאתם, ורק לאדם ניתנה היכולת לבחור בין הטוב לרע, הכל תלוי בו – ביכולתו לקלקל וביכולתו לבנות, ולכן לא שייך לומר עליו "כי טוב" מיד עם תחילת בריאתו. וזה עצמו מייחד את האדם משאר היצורים. כל תינוק שנולד כולם אוהבים אותו, והוא אוהב וחביב, אך רק אחרי שהוא גדל, ניתן להבחין אם יש בו מדות טובות.

רבי ירוחם ממיר מבאר שהאדם נקרא ע"ש האדמה שיש בה כח להצמיח פירות טובים ואילנות טובות או קוצים ודרדרים, כי יש לו כח יצירה ובחירה להצמיח דברים לטוב ולמוטב. כמובן שהכל תלוי בטיב הגרעינים שזורעים. האדם שונה משאר בעלי חיים "כי האדם עין השדה", הכל תלוי במעשים, במחשבות ובפעולות שהאדם עושה כדי לזכות להגיע למימוש הפסוק "וירא אלוקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד". על האדם להשקיע מדות טובות ומעשים טובים ואז יוצאים פירות נפלאים.

*

מסופר על החפץ חיים שהגיע לעיירה ברנוביץ, על מנת לחזק את בני הישיבה, וכדרכו שאל על אנשי העיירה במה הם צריכים חיוזוק. סיפרו לו שיש לאחרונה פרצה בשמירת שבת, כאשר שני בעלי חנויות פתחו חנויותיהם בשבת. ביקש הח"ח לדבר עמם, ואנשי הקהילה ניסו להניאו כיון שכבר דברו אתם וללא הועיל, ויש בהם מדת החוצפה והעזות וחלילה שלא יפגעו ברב. אמר להם הח"ח, בכל זאת אלך אליהם, וכך עשה. כשהגיע אל בעל החנות הראשון, נדהם הלה מהופעתו של גדול הדור בחנותו. בתחילה שאל הח"ח בשלום משפחתו ובשלומו וכיצד העסק מתנהל. משענהו בעל החנות כי הכל טוב, שאלו: אולי יש לך תלונות נגד רבוננו של עולם? השיב לו בשלילה, ואז נענה הח"ח ואמר: אם כן, אולי תרצה שגם לרבוננו של עולם לא יהיו תלונות עליך והכל יהיה טוב, מסכים? א"כ אל תפתח את החנות בשבת ותצליח! מיד ניאות בלבביות. וכן עשה אצל בעל החנות השני, וראה זה פלא, מה שלא עזרו דיבורים ואיומים פעל הדיבור של הח"ח. תלמידו רבי אלחנן הסביר את הדבר המופלא ואמר הכל תלוי באדם המדבר, אם הוא לא מתקן, דבריו לא פועלים מאומה, ואם הוא מבקש השלמות, דבריו פועלים כדברי אלוקים חיים.

דרכי הפרד"ס

אמנים במיזם התורה

דילוג

הרכבת מלה או מלים מאותיות הנמצאות בדילוג של מספר אותיות שזה. הראשון שהשתמש בשיטת הדילוגים הוא רבנו בחיי (בראשית א, ב), שרמזו בדילוג 42 אותיות מהאות ב' של בראשית את המושג בחר"ד, שעל פיו קובעים את לוח השנה. ועיין עוד להרמ"ק בספרו "פרדס רמונים" בשער הצירוף, ובמבוא לארים נסי יבמות (עמ' 74).

עצה טובה

כדי לשנות דפוסי חשיבה מקובעים, כדאי להרגיל את עצמנו לומר במקום "לא" - "עדיין לא". לא לומר "אני לא טוב בגמרא בעיון" למשל, אלא "אני עדיין לא טוב בגמרא בעיון", כלומר אולי "עדיין לא" הגעתי ליעד הנכסף, אבל אני בדרך. (ע"פ הרב יצחק פנגר שליט"א).

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוגיד סערון זצ"ל

"כל אדם הוא נצרך לעזרת אחרים באיזה זמן מן הזמנים, ואי אפשר לעולם להתקיים בלא גמילות חסד, כדכתיב 'עולם חסד יבנה'". (מגיד חדשות" ח"ט עמ' צ"ה)

ספר דברים מסתיים במלים לעיני כל ישראל, וספר בראשית מתחיל בראשית ברא אלקים. ולעניות דעתי בא לרמוז שכל העולם נברא בשביל "לעיני כל ישראל", דהיינו בשביל בני ישראל שיקבלו את התורה שניתנה במעמד הר סיני שהיה לעיני כל העם כמו שכתוב: וכל העם רואים את הקולות וגו' (שמות כ' י"ד), וכעין מה שפירש רש"י על הפסוק "ויהי ערב ויהי בקר יום הששי", שכל העולם נברא בשביל התורה שניתנה בששי בסיון. ע"ש. (מכת"י הגאון רבי משה לוי זצ"ל).

נקודת חן / עובדיה חן

צדק עושים בצדק!

במעשיהם של צדיקים הוא חפץ, שרואים מהפסוק שהנבחר אצל ה' רק דרך האור שכולה טוב מראשיתה ועד סופה, ולא דרך החושך ואע"פ שמוכילה לפעמים לתכלית טובה. (והביא עוד שם שמר אביו שמע מרבו הגאון רבי רחמים חי חויתה הכהן זצ"ל ראה חותכת לכך שאין המטרה מקדשת את האמצעים מתלמוד ערוך בשבועות (דף ל"א ע"א): מנין לתלמיד שאמר לו רבו יודע אתה כי שאם נותנים לי מאה מנה איני מבדה, מנה יש לי אצל פלוני ואין לי עליו אלא עד אחד (ואני חושש שיטבע הנתבע בשקר), מנין שלא יצטרף עמו? ת"ל "מדבר שקר תרחק". ע"ש).

חיינו רצופים ביעדים ובמטרות. גם כאשר המטרה ברורה, נתפלל לה' לבל נכשל בבחירת האמצעים להשגתה. ככל שהדרך להשגת המטרה תיעשה בקדושה בנקיות ובישרות, כך תקדש המטרה.

*

מעשה באדם שבא לפני הגאון רבי ישראל מסלאנט זצ"ל (מייסד תנועת המוסר), וקבל במרמור על פלוני שפגע בו ורמס את כבודו. לא התקררה דעתו של אותו איש, עד שהבטיח כי עוד תשיג אותו ידו וינקום בו נקמה מתוקה!

כדי להשקיט את המצפון, בירר אצל הרב: "כלום חייב אני לשתוק, להבליג, להיות אסקופה הנדרסת?!"

והרב, חכם הרואה את הנולד היה, ונענה במשפט אחד: "אם אתה צודק, תראה להשאר צודק".

תמה האיש ולא הבין.

הסביר הרב בנועם: "ראה נא, לדברך - פלוני פגע בך פגיעה קשה. איני נכנס כעת לדיון בפרטי הדברים, מדוע וכיצד. חייב הדיין לשמוע את שני הצדדים. אבל גם לשיטתך, כעת אתה הצודק - הוא הפוגע ואתה הנפגע. ונניח שיש לך את זכות התגובה. דע לך, כי עליה להיות שקולה ומדויקת כחוט השערה. שאם תחרוג מן המדה - יהיה הוא הפגוע. על כן אמרתי, שאם אתה צודק עתה - השתדל להשאר הצודק, ולא להחזיר לו מנה אחת אפיים".

בניגוד משווע להשקפת התורה, חדרה לעולם השקפה מוטעית כאילו כל האמצעים כשרים לצורך המטרה המקודשת. תפיסה זו נחרטה באותיות של דם על דגלה של המפלגה הקומוניסטית, שבדרך להשגת השוויון המובטח, רצחה רבבות אנשים חפים מפשע. כך גם הנאצים ימ"ש, השתמשו בדרכים הזוועתיות ביותר על מנת לממש את "הפתרון הסופי" שהגה הצורר הארור שעמד בראשם. לצערנו, גם בדרך להקמת מדינתנו, המטרה לא פעם קידשה את האמצעים. כך למשל, כאשר בסיום השואה היתה אפשרות להציל רבים מיהודי הונגריה ממוות בטוח על ידי תשלום כופר, העדיפו ראשי המדינה לשמור את הכסף להקמת המדינה ולפיתוחה.

בבראשית רבה (ב, ה) ישנו מדרש תמוה: "והארץ היתה תוהו ובוהו" אלו מעשיהם של רשעים, "ויאמר אלוקים יהי אור" אלו מעשיהם של צדיקים. אבל איני יודע באיזה מהם חפץ [הקב"ה], כיון דכתיב "וירא אלוקים את האור כי טוב", הוי [אומר] במעשיהם של צדיקים חפץ, ואינו חפץ במעשיהם של רשעים.

מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א בספרו "בית נאמן" על התורה (בראשית א, ה) מביא ששמע ממר אביו מרן הגאון הקדוש איש מצליח זצ"ל לפרש שהנה יש אנשים הסוברים שהמטרה מקדשת את האמצעים, וזה נקרא "מעשיהם של רשעים", היינו שהמעשים שהם נוקטים להשגת המטרה הם מעשי רשעים. ויש הסוברים כי לא רק המטרה צריכה להיות טובה, אלא גם הדרכים המגיעים אליה כולם צריכים להיות על קו האמת והצדק והיושר. ואם חלילה יש חשש שלא תושג המטרה הנעלה רק על ידי מרמות וכזבים ורכילות וכו', אות הוא שאין המטרה רצויה לפני המקום ב"ה, והעדרה טוב ממציא אותה. וזה נקרא "מעשיהם של צדיקים", דהיינו שהמעשים צדיקים ולא רק המטרה גרידא.

ועל כך אומר המדרש "ואיני יודע באיזה מהם חפץ?", כי יש סברא לומר שהמטרה מקדשת את האמצעים, ויש סברא להפך. אבל כשהוא אומר "וירא אלוקים את האור כי טוב", הוי אומר

זיספרו לבניהם / ספור לשלחן השבת

מול אקדח מאיים

ללא כיסוי ראש וללא נטילת ידים של שחרית.

"מדוע הנך שואל זאת?" התפלא מרן, והתלמיד ענה:
"כי כך נוהג השוחט שלנו, ש. א. ממצרים..."

מרן היה המום, והבטיח לטפל בענין ללא שהות. מיד פנה למחלקת הכשרות וקבל הכיצד מאפשרים לאדם שאין יראת אלוקים בלבו לשחוט ולהכשיל את ההמון. השיבו רבני המחלקה שהאיש נבחן וידע את כל התשובות היטב.

ישב מרן וגולל באוזניהם את רוע מעלליו של השוחט-הקצב, והרבנים הנרעשים הבהירו שבדיוק מחר עליו להגיע למשרדיהם ולקבל תעודה מהרבנות, וטוב שמשמים גלגלו שהדברים התגלו קודם לכן.

למחרת, כאשר בא האיש לקבל את תעודתו, הוא נתקל בסירוב. "שמענו מהרב עובדיה יוסף על הבעיות החמורות שהיו במצרים, ולכן איננו יכולים להעניק לך תעודה" הבהירו לו.

הברנש הנזעם דלק אחרי מרן ושוב איים עליו באקדחו. "עליתי לארץ ישראל כדי לפתוח דף חדש, מדוע אתה מציב בפני מכשולים?"

"אם אכן מבקש אתה לפתוח דף חדש" הישיר אליו מרן מבט "מדוע הינך שוחט ללא כיסוי ראש ובלי נטילת ידים?"

בסופו של דבר, התייאש הלה מלעסוק בשחיטה, ופנה לעיסוק אחר. הוא החל לעבוד כשומר לילה בסמוך לגבול, והיה מבריא סחורות מעבר לגבול יחד עם מסתננים.

באחד הימים הסתכסך עמם והם לא היססו לרגע, שלפו אקדח וירו בו למוות. במדה שמדד - בה מדדו לו. כששמעו זאת תלמידיו של מרן, קראו על כך את הפסוק: "מי אשר שלח ידו במשיח ה' וניקה".

כשכיהן מרן רבנו עובדיה יוסף זצ"ל (שהשבוע יחול יום הילולתו) כסגן הרב הראשי במצרים, גילה כי ראש השוחטים, הינו מחלל שבת בפרהסיא ומומר להכעיס. עוד העידו בפניו כי שוחט זה מאפשר לגויים לשחוט במקומו.

מיד שלח לקרוא לו והתרה בו. הלה זעם מאד על הרב הצעיר שמתערב בענייניו, והחליט להרתיע אותו לבל יתעסק עמו. בעזותו כי רבה, שכר שני ערבים מקומיים שיזרקו על פניו חומצה, ותיאר להם את מראהו עם זקן ותרבוש. מאת ה' באותו יום איחר מרן להגיע לבית הכנסת, ואותם ערבים השליכו את החומצה על אדם אחר הדומה בתוארו למרן (ר' יהודה גבאי ז"ל). אותו אדם אושפז בבית החולים למשך מספר חודשים עד שהחלים.

בהיוודע למרן מעשיו של השוחט האלים, הדיחו על אתר מתפקידו. הלה לא בחל בשום אמצעי, ומיד הגיע לביתו של מרן עם אקדח שלוף ואיים על חייו. מרן לא נרתע, ואמר לו באומץ לב: "באקדח זה תפחיד אדם אחר, לא אותי". מאז אותו מקרה, העמידה המשטרה למרן משמר יום ולילה.

לאחר מכן פתח האיש משחטה בשותפות עם איזה גוי, וזייף חותמות כשרות. השלטונות תפסוהו, והוא ישב במאסר שלש שנים.

לאחר שריצה את עונשו והשתחרר, הוא החל להצר את צעדיהם של אחיו היהודים ולהתנכל אליהם רבות.

ראשי הקהל שביקשו להיפטר ממנו, העניקו לו סכום נכבד כדי שיסע לארץ ישראל.

מיד כשעלה ארצה, הגיש בקשה במשרדי הרבנות בירושלים, להתמנות לשוחט במבשרת ירושלים. באותה עת כיהן מרן כחבר בית הדין הרבני בפתח תקוה, ובאחד הימים, כשעלה לכנס דיינים בירושלים, נפגש עם אחד מתלמידיו שעבר לדור במבשרת ירושלים. שאל התלמיד את מרן האם מותר לשחוט

☺ זה כא חוק! ☺

פעם בא לפני מרן רבנו עובדיה יוסף זצ"ל אחד משומעי לקחו כדי להתייעץ איך לקרוא למסעדה שפתח. שאלו מרן לשמו, אמר לו "ציון". "אם כן", השיבו תוך כדי דיבור "תקרא שם המסעדה 'ומציון יסעדה'..." וכן עשה.

☺ חוק חוק כא... ☺

ניתן ללמוד מכך שאפשר להשתמש במליצות מפסוקים גם לדברי חולין. ועיין בספר הכתב והמכתב ח"א פרק ה'.

אור המאיר

שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א

(מתוך ספר "מקור נאמן" ח"ג שעתיד בע"ה לראות אור)

שאלה: בישיבה שבה אני לומד, נהוג שמי שנתפס מאחר לסדר, נקנס כספית. לפעמים אני מאחר והאחראי אינו שם לב שנכנסתי, האם זה נחשב גזל? תשובה: לא, כי לא גזלת כלום, אבל תיזהר להבא.

שאלה: אברך שלא קיבל מילגת הכולל זה כארבעה חודשים, והזדמן לו לפגוש אדם שהעביר על ידו תרומה לכולל, האם מותר לאברך לקחת התרומה לעצמו? תשובה: צריך לומר לראש הכולל: כיון שאתם חייבים לי כך וכך, לקחתי זה לעצמי. ועיין בש"ע ח"מ (סי' ד') ובפתחי תשובה שם (סק"ב). ויש לחלק.

שאלה: אדם אחד נתן לאיזה תלמיד חכם סכום כסף על מנת שילמד לזכותו גמרא במשך מספר שעות. כגון: סך 100 שקלים עבור 10 שעות. האם הוא יכול למסור שיעור של שעה בפני עשרה אנשים, ויחשב לו הדבר כעשר שעות? תשובה: צריך להגיד לו בפירוש. ואם לא יסכים, זו גניבת דעת.

שאלה: קניתי רכב בחברה של יד-שניה, שלפי טענתם סך הקילומטר שעשה הרכב 90,000, והבעלים הראשונים שהוא גוי, אמר לי כמסיח לפי תומו שהוא מכר אותו לחברה עם 180,000 ק"מ. בעת אני רוצה למכור אותו לגוי אחר. האם יש בעיה של גניבת דעת אם לא אמסור לקונה את המידע שקבלתי מהבעלים המקורי?

תשובה: מי אמר שהגוי אמר אמת? תניד שהחברה אמרה לי שהרכב עשה 90 אלף ק"מ, ותו לא. אולם בדרך כלל רשום על האוטו כמה ק"מ עבר.

שאלה: בענין המנהג שהחתן מכסה פני הכלה בטול לפני החופה, הרי לכאורה הם אסורים בנגיעה? תשובה: למה אסורים בנגיעה? אם הכלה טהורה ונותן לה טבעת, אפשר גם לכסות את פניה בטול.

שאלה: האם יש להקפיד שטבעת הקידושין תהיה מרובעת שחללה עגול וחרוט בתוכה האות "ה"? תשובה: זה לא חובה, ולא ידענו זה בחו"ל.

שאלה: זכינו ובכולל שלנו קבוצת אברכים למדו "סידור חופה וקידושין" בעיון וגם נבחנו ברבנות בהצלחה ב"ה. אחד מהאברכים התבקש ממישהו לערוך את חופתו, אבל כיון שאין לו עדיין אישור לכך מהרבנות, ביקש ממני (שיש לי אישור) שאהיה נוכח אתו בחופה, כדי להתלמד למעשה בעריכת חופה. ובאמת הייתי נוכח אתו מתחילה ועד הסוף, ובדקתי שהכל נעשה כדת וכדין בכל מכל כל. הוא ערך את החופה וכתב את הכתובה, ואני חתמתי על הטפסים של הרבנות. האם יש מה לחוש בזה? תשובה: זה בסדר.

חידת השבוע

על איזה משקה לכולי עלמא צריך לברך "בורא פרי העץ"?

הפתרון: כאשר שותים שמן זית עם אניגרון (מרק של תרדיון), שאז אינו מזיק, מברכים בורא פרי העץ (לא שהכל, כי זה עיקר הפרי, כמו בענבים שמברכים על היין בורא פרי הגפן). עיין ברכות (ל"ה ע"ב).

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com

לע"נ רחל בת מזל ע"ה

לע"נ לאה בת שרה ע"ה

לע"נ עיזי בר כמונה לבית חדוק ז"ל

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל

לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל

לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל

לרפואת דורון בן שרה הי"ו